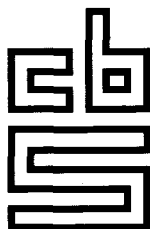

Conjunctuurbericht

Bruto binnenlands produkt

Het volume van het bruto binnenlands produkt (BBP) in het derde kwartaal van 1992 was 1,3% groter dan in dezelfde periode van 1991, zie figuur 1. Dit blijkt uit de eerste ramingen over het derde kwartaal van 1992 van de Kwartaalrekeningen. De groei over de eerste drie kwartalen van 1992 kwam hiermee uit op 1,8%. Indien rekening gehouden wordt met de bijzondere omstandigheden in het eerste kwartaal van 1992 (zachte winter en schrikkeldag), dan zou de groei over de eerste drie kwartalen uitgekomen zijn op 1 à 1,5%. Het groeicijfer voor het derde kwartaal wijkt hier dus niet veel van af. Het tempo van de groei was echter lager dan in 1991 en beduidend lager dan in de daaraan voorafgaande twee jaren. De BBP-groei (na seizoencorrectie) van het tweede op het derde kwartaal van 1992 kwam uit op 0,9%. Deze relatief grote stijging volgt op een daling van 0,4% van het eerste op het tweede kwartaal van 1992.

Investerings

Het volume van de bruto investeringen in vaste activa in het tweede kwartaal van 1992 door bedrijven en overheid te zamen, was 3,3% kleiner dan in hetzelfde kwartaal van 1991 (figuur 2). Deze daling volgt op een stijging van 11,4% in het eerste kwartaal. Gemiddeld over de eerste helft van 1992 bedroeg het accres 3,4% (vergeleken met dezelfde periode van 1991). De forse groei van de investeringen in het eerste kwartaal van dit jaar werd met name veroorzaakt door een relatief hoge produktie van de bouwnijverheid (gebouwen, woningen e.d.) die samenhang met de milde winterse omstandigheden in deze periode. In het tweede kwartaal werd vooral minder geïnvesteerd in vervoermiddelen (-21%) en met name in vliegtuigen (ongere-

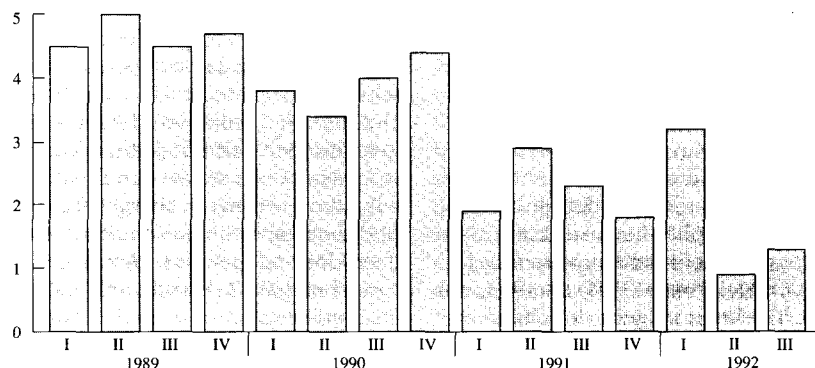
kend de vliegtuigen zouden de totale investeringen met 1,2% gedaald zijn). Het volume van de activa met herkomst bouwnijverheid lag in het tweede kwartaal 2,0% lager dan een jaar eerder.

Werkloosheid

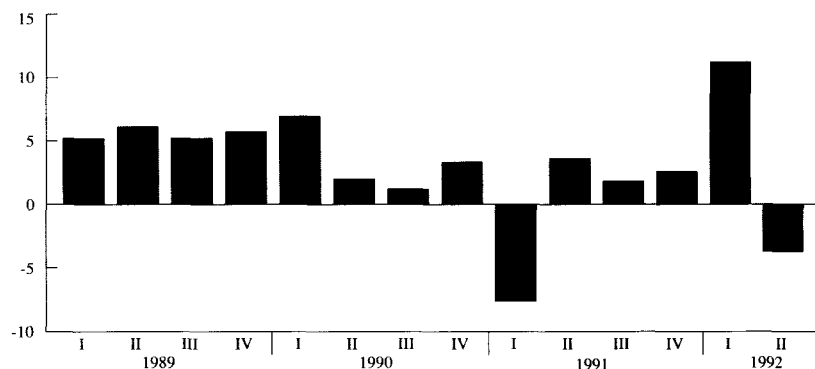
Het aantal geregistreerde werklozen was in augustus-oktober 1992 gemiddeld 307 duizend, zie figuur 3. Dat is 19 duizend meer dan in het derde kwartaal en 33 duizend meer dan in juni-augustus van dit jaar. Dit betekent dat de geregistreerde werkloosheid nu een stijgende tendens heeft.

In voorgaande jaren bleef de geregistreerde werkloosheid in deze periode namelijk stabiel of dalend. In 1989 en 1990 was de geregistreerde werkloosheid gemiddeld 43 duizend lager dan een jaar eerder. In 1991 was de daling geringer, namelijk 27 duizend. Dit jaar bedroeg de daling ten opzichte van een jaar eerder gemiddeld 32 duizend in het eerste kwartaal en 19 duizend in het tweede. Volgens de meest recente gegevens was het waargenomen aantal geregistreerde werklozen vijf duizend hoger dan in de overeenkomstige periode van vorig jaar.

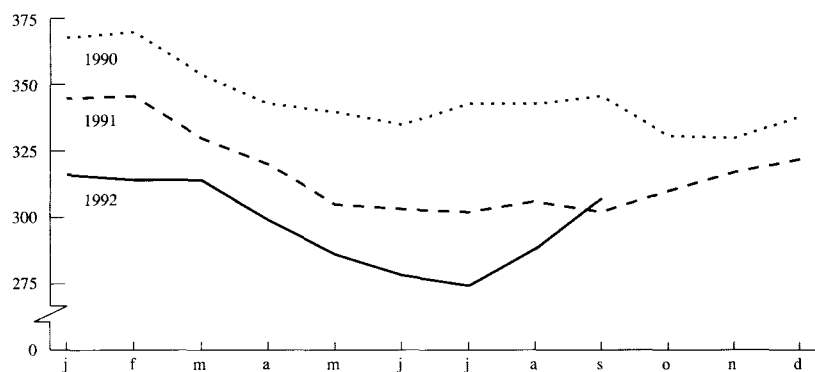
Figuur 1. Bruto binnenlands produkt (volume), procentuele kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar

Figuur 2. Bruto bedrijfsinvesteringen in vaste activa (volume), procentuele kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar

Figuur 3. Geregistreerde werklozen, driemaandsgemiddelden (x 1000)

Buitenland

Productie industrie

In de eerste negen maanden van dit jaar lag het niveau van de industriële productie in Nederland 0,8% hoger dan in de overeenkomstige periode van vorig jaar. Hoewel deze groei gelijk is aan die in 1991 en achterblijft bij het accres in 1988, 1989 en 1990, steekt de toename gunstig af bij een aantal andere landen (zie figuur 4). Van de weergegeven landen kenden alleen Nederland, Oostenrijk en Frankrijk een groei in zowel 1992 als

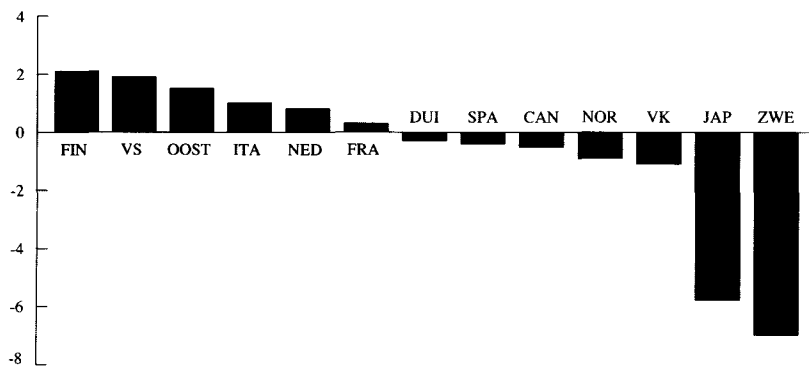
1991. Bij het hoge groeicijfer van Finland moet bedacht worden dat dit land juist in 1991 een scherpe inzakking kende. Hetzelfde geldt in mindere mate voor de VS en Italië. In Zweden daalde de industriële productie zowel in 1991 als 1992 sterk. De twee landen die in 1991 nog de hoogste groei te zien gaven, Duitsland en Japan, toonden in 1992 een daling.

Beoordeling orderpositie industrie

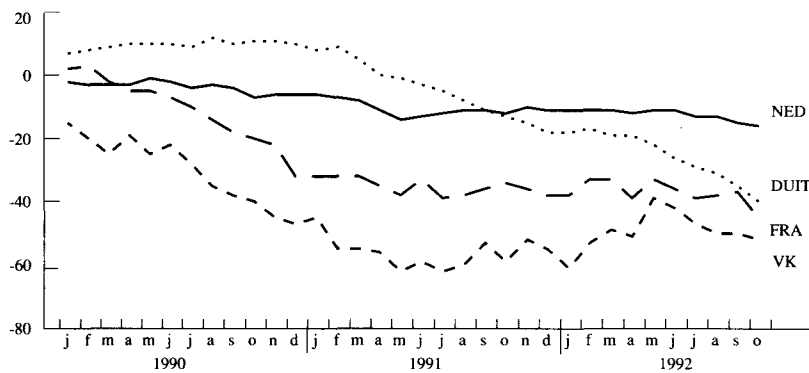
In de afgelopen zes maanden is het oordeel door industriële ondernemers in Nederland, Duitsland, Frank-

rijk en het VK over hun orderpositie verslechterd (figuur 5). Deze beoordeling kan gezien worden als een indicatie voor de ontwikkeling van de toekomstige industriële productie. Met name werden de industriële ondernemers in Duitsland (excl. de voormalige DDR) in deze periode steeds pessimistischer. Ten opzichte van mei dit jaar was in oktober het saldo van positieve en negatieve antwoorden met 20%-punten afgenomen. Van de vier landen was in ons land de verslechtering van het oordeel het geringst. Hoewel voor conjunctuuranalyse vooral de ontwikkeling van het oordeel van belang is, is het opmerkelijk dat het saldo al vanaf oktober verleden jaar in Nederland in vergelijking met de drie overige landen het minst negatief was en dat daarna het verschil met deze landen alleen nog maar is toegenomen.

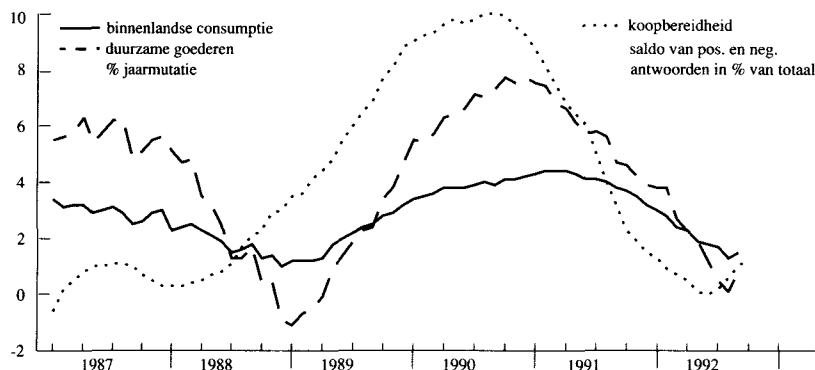
Figuur 4. Procentuele volumegroei productie industrie, januari-september 1992 t.o.v. januari-september 1991

Figuur 5. Beoordeling orderpositie industrie (seizoengecorrigeerd), saldo van positieve en negatieve antwoorden als percentage van het totaal

Figuur 6. Consumptie gezinnen (volume) en koopbereidheid, twaalfmaands voortschrijdend gemiddelde

Groei gezinsconsumptie

De binnenlandse consumptieve bestedingen door gezinnen in het derde kwartaal van 1992 waren 1,6% groter dan in de overeenkomstige periode van 1991. Deze groei is hoger dan die in het eerste (1,2%) en in het tweede kwartaal (0,8%). Vanaf het tweede kwartaal van 1991 tot en met het tweede kwartaal van dit jaar was de groei voortdurend afgenomen (steeds in vergelijking met het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder). De voor prijsveranderingen gecorrigeerde consumptie van duurzame goederen herstelde zich licht in het derde kwartaal (groei 1,7%). De fluctuaties in de consumptie van duurzame goederen zijn duidelijk groter dan die van de totale consumptie (zie figuur 6). De bestedingen aan duurzame goederen worden over het algemeen meer bepaald door de stemming en koopbereidheid van de consumenten dan de bestedingen aan andere categorieën. De ontwikkeling van de 'koopbereidheid' kan worden afgeleid uit het saldo van de positieve en de negatieve antwoorden op een aantal vragen uit de enquête naar het consumentenvertrouwen. Het betreft de vragen naar de eigen financiële situatie en de vraag of de tijd gunstig wordt geacht om grote aankopen te doen. De figuur toont de samenhang tussen het verloop van de koopbereidheid en de consumptie van duurzame goederen.

Deze bijdrage is ontleend aan het *Conjunctuurbericht*, nr. 11-92, dat wordt samengesteld door de hoofdafdeling Nationale Rekeningen van het CBS.